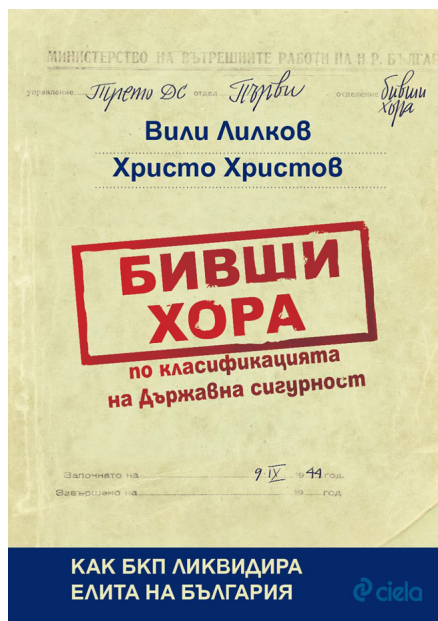

Защо „бивши хора“?

Написано от Държавна сигурност.com
Неделя, 28 Май 2017 19:16

Тази неделя в [библиотеката](#) на [desebg.com](#) сайтът публикува предговора на най-новото документално изследване от архивите на Държавна сигурност „Бивши хора“ с автори проф. Вили Лилков и разследващия журналист Христо Христов. Текстът повдига завесата върху съдържанието на едно изключително важно проучване за съдбата на определените от комунистическия режим като „бивши хора“, които до 9 септември 1944 г. са част от българския елит и са в основата на развитието на България до попадането ѝ под съветска окупация.

Авторите са проучили множество неизследвани до момента архиви на структурите на ДС, натоварени с политическите репресии и преследване след Деветосептемврийския преврат, като отделят специално внимание на дейността на малко известното Трето секретно политическо управление на ДС за борба с контрареволуцията (1952-1961). Изследвани са архивите и на неговия наследник – Шесто управление на ДС за борба с идеологическата диверсия.

В изследването за първи път са проучени архиви на бившите окръжни управления на МВР-ДС. Отделено е специално внимание на най-обемното дело (близо 100 тома) на „народния съд“ – съдебният процес на Десети върховен състав на „народния съд“ срещу т. нар. вредители – ръководството на БНБ, държавни служители на различни ведомства, както и крупни търговци и банкери.

Защо „бивши хора“?

Написано от Държавна сигурност.com
Неделя, 28 Май 2017 19:16

Първият тираж на книгата, чиято премиера се състоя на 9 май 2017 г., се изчерпи за броени дни, превръщайки я в най-търсеното заглавие, а изд. „Сиела“ вече пусна на книжния пазар и второто ѝ издание.

Защо „бивши хора“?

Терминът „бивши хора“ се въвежда в партийната стилистика и в документите на Държавна сигурност (ДС) след национализацията през 1947 г. Той не е измислен от БКП или ДС, а както много други изрази от тоталитарния период е внос от Съветския съюз. Там с израза „бывшие люди“ болшевиките маркират онези слоеве от населението, които са загубили социалния и обществен си статус след революцията от 1917 г.

В тази категория хора в СССР попадат аристокрацията, офицерите от царската армия, служители в държавния апарат, духовенството с др. Това са цели групи от обществото, които след болшевишкия преврат в Русия се превръщат в обект на масови преследвания и репресии от страна на комунистическия режим.

Опитът на болшевиките

НКВД конкретизира термина „бивши хора“. Това са хората от бившата царска и белогвардейска администрация, бившата аристокрация, земевладелци (помещици), смятани за потомствени дворяни, изкупвачи, търговци, собственици на предприятия, банкери. Според архивни документи на НКВД бившите хора са третираны като „антисъветски елементи“ и подлежат на списъчен оперативен отчет.

През февруари 1935 г. НКВД провежда операция „БИВШИ ХОРА“, която се изразява в изселване на контрареволуционни елементи от Ленинград в отдалечени райони в страната. Поводът е убийството на Сергей Киров, в двореца Смолни, в Ленинград – вторият след Сталин в болшевишката партия.

Защо „бивши хора“?

Написано от Държавна сигурност.com
Неделя, 28 Май 2017 19:16

За един месец са изселени над 5 000 семейства, с над 22 500 членове. За провеждането на операцията е организиран специален щаб и е мобилизирана агентура. В резултат на операцията са осъдени над 11 000 души (4 833 глави на семейства и 6 239 членове на семейства). В това число 67 бивши князе, 44 графове, 106 барона, 117 офицери от царската и бялата армия, 218 свещенослужители.

Подобно е отношението на комунистическата власт в България към представителите на онези съсловия в Царство България, които след установяването на тоталитарно управление в края на 1947 г. и проведената тогава национализация са поставени във въведената тогава от режима категория „бивши хора“.

Кои са бившите хора?

Понятието обхваща широк кръг от различни представители на обществото, които са в основата на развитието на България и част от нейния политически, духовен и икономически елит до 9 септември 1944 г. – ръководители и дейци на ликвидираните политически партии, определяни като буржоазни или опозиционни, бивши (буржоазни) народни представители, бивши царедворци, дипломати, бивши държавни служители на служба преди идването на компартията на власт, бивши офицери от армията, определяни от режима след Деветосептемврийския преврат като „царски“, бивши индустриалци и собственици на фабрики и други предприятия, заможни и средно заможни земевладелци и земеделски производители, определяни като кулаци, търговци, адвокати със заличени права, представители на буржоазната интелигенция, собственици на малки предприятия, дори мелничари, бакали и занаятчии. Към бившите хора атеистичният режим в началото присъединява и духовенството.

Не случайно бившите хора са обявени за истинския класов враг на комунистическата партия и са обект на старателно преследване от репресивния апарат на БКП до края на режима, заедно с техните наследници.

Изброените групи фигурират сред категориите лица, за които Държавна сигурност не разполага с данни, че:

Защо „бивши хора“?

Написано от Държавна сигурност.com
Неделя, 28 Май 2017 19:16

„провеждат противодържавна дейност, но поради своя социален произход, служебно и обществено-политическо положение и антинародна дейност преди 9 септември 1944 г. или поради наказания за враждебна дейност след победата на социалистическата революция представляват опасност за сигурността на страната, имат враждебно отношение към социалистическия строй, ползват се с влияние сред вражеските среди и могат в даден момент по собствена инициатива или под влияние на противника да започнат подривна дейност“.

Срещу представителите на тези групи органите на Държавна сигурност са задължени да образуват дела за оперативно наблюдение, т.е. да не ги изпускат от очи. Такива дела се образуват дори на наследниците на бившите хора – „синове и дъщери на лица, по отношение на които е било приложено смъртно наказание или лишаване от свобода по политически причини и такива на лица от гореизброените категории, за които е установено, че имат враждебно отношение към социалистическия строй“.

Преследване на бившите хора и техните наследници от ДС

Категоризацията на политическите противници на БКП и ДС, въведена в първите години след 9 септември 1944 г., постепенно се променя, като следва от една страна промяната в класовата структура на българското общество, а от друга се съобразява с успехите на ДС в разправата с враговете. През годините някои от самостоятелните линии на разработка на ДС отпадат или се вливат в други вражески групи.

След успешния процес на разложение и приобщаване на земеделската опозиция ДС започва все по-целенасочено да работи срещу групата на бившите хора и бившите фашистки организации, към която се добавят все повече от враговете, класифицирани от ДС в предишните години в други вражески групи. Така постепенно се оформя голямата вражеска група на „контрареволуционните елементи“.

Логиката на ДС, е че с разбиването на ядрата на всяка от вражеските групи и старите партии и неутрализирането на лидерите им, те постепенно изгубват специфичните си характеристики. Всеки от враговете е изолиран от останалите, т.е. групата е „атомизирана“, но все още всеки от тях има някакви отличими белези (бивш офицер,

Защо „бивши хора“?

Написано от Държавна сигурност.com
Неделя, 28 Май 2017 19:16

бивш индустриалец, кулак, банкер, политик и т.н), както отделните атоми на химичните елементи.

От друга страна, появява се общата характеристика „бивши“, защото тези хора не са вече офицери, полицаи, кулаци и т.н., а и не поддържат политическа или икономическа връзка помежду си, защото са загубили „общия си знаменател“. Така в отчетите на ДС започва да преобладава понятието „бивши хора“ за указване на преките политически противници на режима.

Класов подход при сепарирането на „враговете“

Успоредно с това БКП и ДС умело прилагат класовия подход при „сепарирането“ на враговете и прилагането на репресии. Резултатът е следния: ДС разбива отделните вражеските групи на отделни елементи и ги обединява по класов признак, едните стават бивши и отписани, а на другите се дава шанс за в бъдеще. Не случайно към земеделците е приложен чекисткия подход на „разложение и приобщаване“, като масов метод на разделяне и подбор, докато бившите хора са изолирани от обществото и приобщаването им е въпрос на собствен избор, както отбелязва ДС. По-късно, с окончателното изолиране на враговете от ключови позиции в обществото и тяхното маргинализиране, след разкъсване на връзките помежду им, се появява понятието „контрареволуционен остатък“ и съответната вражеска линия в ДС е наречена „контрареволуционни остатъци“, а децата на враговете са наречени „поколение на бившите хора“.

Единствената вражеска линия под контрола на политическата полиция, която остава непроменена от първите години след Девети, е тази на духовенството. Причината е, че духовенството има собствени специфични характеристики, то е отделено като институция, трудно се прониква отвън в неговите среди и затова срещу него се прилагат методите на разложение и превземане отвътре чрез компрометиране и вербуване.

От цялата маса на враговете, която вече е разбита на елементи, след класова сепарация, комбинирана с репресии и разложение, се отделят годните за новия живот в условията на комунистическото общество, а другите, остатъкът, е обречен на доизживяване под контрола на ДС. На всички нива се прилага и болшевишкия подход на

Защо „бивши хора“?

Написано от Държавна сигурност.com
Неделя, 28 Май 2017 19:16

заличаване дори на спомена за бившите хора.

Новият социалистически човек

Тази еволюция в деструктивните действия на ДС и БКП е свързана с другата линия, която според ДС и БКП е конструктивна и оптимистична, това е генералната линия на БКП за изграждане на „новия социалистически човек“. В крайна сметка това е мисията на Коминтерна и на всеки от комунистите в световен мащаб: да „разрушат гнилия капиталистически строй“, да наложат „нов ред“ и да изградят общество от „нови хора“ с постепенно заличаване на класовите различия.

Настоящото изследване е посветено на бившите хора, чиято съдба остана незаслужено непозната повече от две десетилетия след началото на демократичните промени в България. Основната му цел е да разкрие репресивната политика на БКП срещу тях, мащабите, формите и продължителността на репресиите, целящи унищожаването на елита на българското общество, отпреди 9 септември 1944 г., а също така и заличаването на цели съставни части от него, неподатливи на социално-икономическия експеримент, който БКП провежда в периода 1944-1989 г. по съветски образец.

В първите години след 10 ноември 1989 г. общественото внимание по отношение на репресиите на комунистическия режим в по-голяма степен бе насочено към убийствата без съд и присъда след Деветосептемврийския преврат, съдебната разправа чрез „народния съд“, комунистическите лагери, а също така и към следенето на интелигенцията. Темата за бившите хора не е обект на специално изследване до 2014 г., когато тя е разработена за първи път от проф. Вили Лилков под формата на публична лекция „Бивши хора по класификацията на ДС“ и представена пред обществеността в София и други градове в страната. Тя служи за основа на съвместното документално изследване с журналиста Христо Христов, издадено през май 2017 г. от изд. „Сиела“.